

PROFESSOR ABUZƏR XƏLƏFOVUN ELMİ İRSİ

Nurlana Əliyeva

BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının doktorantı

Professor Abuzər Xələfov elmi-tədqiqat işinə hələ tələbə ikən maraqla göstərmiş, tələbə elmi dərnəklərində, seminarlarda fəal iştirak etmiş, kitabxana işinin tarixi və nəzəriyyəsi ilə bağlı məruzələr və məlumatlar hazırlamışdır. 1960-cı illərin əvvəllərində nəşr etdirdiyi “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1870-1920)” və “Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1932)” monoqrafiyaları elmi ictimaiyyətin böyük rəğbətini qazanmışdır. Kitabxanaların sosial təbiətinin aşkarlanması, cəmiyyətin sosial institutu kimi ictimai rol və funksiyalarının açılması, müxtəlif tarixi mərhələlərdə kitabxana prosesləri qanunauyğunluqlarının cəmiyyətin mənəvi, iqtisadi və siyasi şəraiti ilə, mədəniyyət və maarifçilik səviyyəsi ilə sıx əlaqədə aydınlaşdırılması və ümumiləşdirilməsi, maarifin, elmin, xalqın intellektual imkanlarının inkişafında kitabxana işinin mahiyyətinin geniş şəkildə göstərilməsi və əsaslandırılması A.Xələfovun Azərbaycanda kitabxana işinin tarixinə dair ilk tədqiqatlarının xarakterik cəhətlərindəndir. A.Xələfovun tədqiqatları nəticəsində 1960-cı illərdə respublikamızda kitabxana işi tarixinin və nəzəriyyəsinin problemləri üzrə elmi nəticələr və müddəalar formalaşır ki, bunlar da Azərbaycan kitabxanalarının nümunəsində müasir kitabxanaların mahiyyətini, məqsədini və iş metodlarını açıb göstərir. 1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında A.Xələfovun “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958)” adlı əsəri çapdan çıxır. Monoqrafiyada 1930-50-ci illərdə respublikamızda hərtərəfli inkişaf etmiş kitabxana şəbəkələrinin formalaşması prosesinin geniş mənzərəsi yaradılmışdır. Əlamətdardır ki, müəllif Azərbaycanda kitabxana quruculuğunun inkişaf dinamikasını ümumiləşdirərək, həmin mərhələdə Azərbaycanın sosial-iqtisadi və mənəvi həyatının bütün cəhətlərini qarşılıqlı əlaqədə göstərir. Kitabxana işinin inkişafı bütün mərhələlərdə Azərbaycan tarixi və mədəniyyəti ilə sıx əlaqədə, cəmiyyətin siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının ayrı-ayrı sahələrində baş verən proseslər fonunda əks etdirilir. Tədqiqatda Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafının elmi əsasları və təcrübə metodları açıb göstərilir, kitabxana quruculuğu sahəsində dövlət siyasəti təhlil

edilir. Həmin monoqrafiya Abuzər Xələfovun 1975-ci ildə müdafiə etdiyi doktorluq dissertasiyasının özülünə çevrilmişdir. Sonrakı illərdə Abuzər Xələfov Azərbaycanda kitabxana işinin inkişaf tarixi və müasir problemləri sahəsində tədqiqatlarının xronoloji çərçivəsini daha da genişləndirir və dərinləşdirir. A.Xələfov Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin kitabxana sistemlərinin mərkəzləşdirilməsi haqqında zəngin materialları sistemləşdirərək və ümumiləşdirərək, mərkəzləşdirmə nəticəsində baş verən mühüm prosesləri müəyyənləşdirir, mərkəzləşdirilmiş kitabxana sistemlərinin xüsusiyyətlərini sistemli şəkildə təhlil edir, bir sıra çatışmazlıqları göstərir və MKS-lərin təşkili və idarə olunması metodlarının təkmilləşdirilməsi vacibliyini sübuta yetirir.

A.Xələfovun “Kitabxanaşünaslığa giriş”, “Kitabxana işinin tarixi kursuna giriş” adlı kitabları da yeni tarixi reallıqlar ovqatında yazılmışdır. Yeni əsrin əvvəllərində “Kitabxanaşünaslığın nəzəri əsasları” və “Kitabxana haqqında təlim” adlı 2 hissədən ibarət “Kitabxanaşünaslığa giriş” dərslisinin çapdan çıxması A.Xələfovun elmi fəaliyyətinin zirvəsi sayıla bilər. Bu nəşr Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili tarixində kitabxanaşünaslığa dair meydana çıxmış ilk dərslikdir. Qeyd etmək lazımdır ki, indiyə qədər onun qələmindən kitabşünaslığın və kitabxanaşünaslığın ən müxtəlif problemlərinə dair yüzlərlə elmi əsər, o cümlədən, monoqrafiya, kitab, dərslik, dərs vəsaiti və məqalələr çıxmışdır. Bu gün Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi və nəzəri problemləri üzrə bütöv bir elmi məktəb formalaşaraq uğurla fəaliyyət göstərir ki, onun da bünövrəsini A.Xələfov qoymuşdur. Alimin 2014-cü ildə “Söz, kitab, mütaliə, kitabxana və kitabxanaçı haqqında müdrik fikirlər” adlı kitabı, eyni zamanda “Kitabxanaşünaslığın tarixi və metodologiyası” 552 səhifəlik dərslisi çap olunmuşdur. Özünə və ətrafındakılara qarşı tələbkarlıq, prinsiplilik, işgüzarlıq, ciddilik, düzgünlük, qayğıkeşlik, səmimilik, yüksək vətəndaşlıq məsuliyyəti hissləri, milli dirçəliş və milli dövlətçilik ideyalarına sədaqət Abuzər Xələfovun alim, vətəndaş və doğma Vətənin sadıq vətənpərvəri kimi səciyyəli xarakterik cəhətləridir. Bu gün Abuzər Xələfov elmi məktəbi uğurla fəaliyyət göstərir. Görkəmli alimin həyatı, şəxsi və ictimai fəaliyyəti yeni nəsillər üçün nümunə məktəbidir.